

Ks. WIEŚLAW KRAIŃSKI

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

krainskw@umk.pl

ORCID: orcid.org/0000-0002-6236-6652

**Recenzja książki: Krzysztof Pilarz, *Inspiracje biblijne w psycho-
terapii na przykładzie Listu do Efezjan. Perspektywa pastoralno-
-biblijna*, Wydawnictwo Bernardinum 2021, ss. 324.**

Podjęty w publikacji temat był oczekiwany. Stwierdzam to z perspektywy kanonisty, teologa, psychologa klinicznego oraz w wąskim zakresie psychoterapeuty. Prowadząc badania nad skutecznością psychoterapii nie trudno stwierdzić, że aspekt religijny jest w tym zakresie nie do przecenienia. Ważne jest to, o ile psychoterapia opiera się na solidnych fundamentach biblijno-teologicznych. Na wspomnianych fundamentach może się oprzeć terapia wspierająco-ekspresyjna, terapia rodzinna, terapia systemowa, terapia pogładowa, interpersonalna (por. Jadwiga M. Rakowska, *Skuteczność psychoterapii*, Warszawa 2005).

Przedsięwzięcie badawcze, którego w swojej publikacji podjął się autor, wymagało nie tylko wiedzy interdyscyplinarnej, ale również zbadania i opisu wyników różnych dyscyplin naukowych: psychologii, psychoterapii, teologii biblijnej oraz pastoralnej, a więc dziedzin prezentujących odmienne aksjomaty oraz paradygmaty, jak i metodologię oraz sprowadzenia ich do „wspólnego mianownika”, jakim jest List do Efezjan. Jak stwierdza sam autor, a ja czynię to stwierdzenie własnym, „interdyscyplinarność i międzydziedzinowość jest wpisana w obecny dyskurs naukowy”. Pozycja Krzysztofa Pilarza może mieć odniesienie do kognitywistyki, gdyż wspomniana jest nauką interdyscyplinarną odwołującą się do wiedzy z pogranicza wielu dziedzin: filozofii, antropologii, lingwistyki. Skoro kognitywistyka jest na pograniczu dziedzin psychologii oraz odwołuje się do filozofii i antropologii, to posiada również – moim skromnym zdaniem – przełożenie na teologię.

Oceniając publikację z punktu widzenia merytorycznego należy zaznaczyć, że autor uniknął zmieszania dziedzin, w których porusza się badawczo i stosuje dla każdej z nich właściwą metodologię. W pierwszej części publikacji „Psychologia, religia i psychoterapia” dokonuje oddzielnie opisu zjawiska psychologii, w tym psychologii religii. Opisuje fenomen religii i jego związek z psychologią oraz psychoterapią, wskazując na neutralność światopoglądową oraz koncepcje

mistyczne. W drugiej części przechodzi umiejętnie do wykorzystania Pisma Świętego w psychoterapii, opierając się na źródłowym tekście badawczym, jakim jest List do Efezjan. Autor wyszczególnia elementy tegoż listu, które mają przełożenie na psychoterapię. Wnioski przedstawione przez Krzysztofa Pilarza, na które zwróciłbym uwagę, mają zastosowanie na gruncie praktycznym, jak również otwierają pole do szerokiej i rzetelnej dyskusji naukowej.

O ujawnianiu swoich poglądów religijnych w sytuacji terapeutycznej, autor właściwie ukierunkowuje: „Najbardziej oczywiste wydają się dwie opcje: pierwsza, kiedy to od początku pacjent terapeuty wie, że trafił do specjalisty o określonym światopoglądzie i druga, kiedy terapeuta zachowuje stonowaną neutralność do czasu, aż nie zostanie wprost zapytany o kierujące nim poglądy czy wartości”. Zaznaczyć należy, że autor kieruje się uczciwością i zasadą komplementarności, kiedy pisze: „przyznanie się do własnych wartości przez terapeutę absolutnie nie zwalnia go z obowiązku działania w sposób profesjonalny i zgodny z prawidłami solidnej, naukowej wiedzy, tak, aby uniknąć dwóch prawdopodobnych błędów w procesie pomocy: fideizmu, czyli kierowania się tylko własnymi przekonaniem religijnymi z jednoczesną negacją nauki, oraz scjentyzmu (...)”. Ciekawym rozwiązaniem jest zagadnienie pomocy psychologicznej i psychoterapeutycznej, z racji tak podmiotu, jak i przedmiotu o charakterze interdyscyplinarnym. Dialog dyscyplin i dziedzin pełni funkcje auto kontrolną. Autor promuje holistyczne spojrzenie na człowieka w działaniach psychoterapeutycznych i merytorycznej, opartej o właściwą metodologię, dotyczącą tekstów biblijnych w oparciu o zasady hermeneutyczne i egzegetyczne, z wykorzystaniem dorobku psychologii i psychoterapii. W obecnym kryzysie rodziny i małżeństwa, autor badając sposób niezwykle wnikliwy kwestie religii, psychologii, psychoterapii odniósł się do instytucji podstawowej w układzie społecznym. Ukazał wiele związków przyczynowo-skutkowych między małżeństwem i rodziną. W dobie przemian społecznych, kulturowych, które przynoszą kryzys w kręgu rodziny wskazał na pomocność terapeutyczną religii powiązanej z psychologią. Modele graficzne przedstawiające różne układy rzeczywistości religii – psychologii – człowieka stanowią niezwykle wartości publikacji i nie można ich absolutnie pominąć. Podchodząc do recenzji pracy scholastycznie należy stwierdzić, że tezy w najwyższym stopniu są kompletnie i wzajemnie z siebie wynikające, dlatego lektura pracy jest ciekawa, pasjonująca – materiału, którego meritum nie należy do łatwych.

W ocenie formalnej publikacja jest przygotowana starannie i przejrzysto. Język jest poprawny, komunikatywny i precyzyjny. Bogactwem w pracy są liczne wykresy, jak również prezentacje tabelaryczne. Dużym walorem recenzowanej publikacji jest jej rzetelność badawcza. Autor dostarcza nam bogate wnioski interdyscyplinarne. Praca prezentuje również bogaty interdyscyplinarny przegląd bibliograficzny. Odnosząc się do omówienia merytorycznego, formalnego i metodologii, polecam publikację Krzysztofa Pilarza pt. *Inspiracje biblijne w psychoterapii na przykładzie Listu do Efezjan. Perspektywa pastoralno-biblijna* czytelnikom.